

Megtartó vagy összetartó erő-e ma a nyelv vagy a hagyomány – avagy a hovatarozás köteléke?

Mit jelent ma, 2012-ben magyarországi horvátnak lenni?

Bölcs Matild

Nyugat-Magyarország kisebbségek lakta településein a lakosság kettős identitásalakzattal jellemezhető. Az utóbbi időben, főleg alapítványi támogatásoknak köszönhetően, a naptári év egészére jellemző a „feszítválozás”. Gombamód szaporodnak az amatőr népi zenekarok, táncegyüttesek, valamint az énekarok. A varrónók nem győzik a sok stilizált népi viselet összeállítását. Ipari méreteket öltött a búcsújárás. A téli szezon az amatőr színjátszásnak kedvez. Így a faluközösség nyelvet egyáltalán nem használó tagjai sem veszítették el a kultúrában gyökerező identitásukat. A szereplők nyelvi tudása közötti törésvonal azonban egyre szembetűnőbb.

A hagyományos értelmiségi szerep a kisebbség esetében is devalválódott. Az illem, a jólneveltség ismeretlen fogalmak. A köztéri rongálás jópofaságnak számít. Az elmélyült műhelymunka neveltséges időtöltés. Kitapintható a helyi értékek pusztulása. A legfényesebb bálók meghívói is hemzsegek a helyesírási hibáktól. A fokozatos nyelvcsere állapotában a kisebbségi nyelv kizárólagos fázisát a két nyelv váltakozó használatának átmeneti szakasza váltotta fel. A nyelvtanulás szempontjából viszont a horvát nyelv első számú konkurenciája továbbra is a német nyelv maradt.

A határok fikcióvá váltak. Napjainkban az ifjúság körében a legnagyobb érdeklődést a horvátországi populáris zene váltotta ki. Egy-egy zenekar nyugat-magyarországi vagy burgenlandi fellépése ma már nem elérhetetlen. A fiatalok a dalok szövegét betéve fűjják, így alakítva ki egy zenei nyelvet, amely átsegíti őket a valódi nyelvtudás hiányosságain.

Az augusztus 20-i hőségben gyakorlatilag kiürült a falu, aki csak tehette, a horvát tengerparton töltötte szünidejét. Amíg Ausztria horvátok lakta települései a munkavállalást, Horvátország a nyaralást és a nyelvtanulás lehetőségét kínálja (számtalan fizetés nyelvtanfolyam várja az érdeklődőket, kiegészítve a hazai nyelvtanítás kisebb hatásfokát). A tudományos élet polarizálódott, akár csak a regionális könyvkiadás. Az újságírás felfutását árnyalja, hogy az újságíró a ricsaj és a hejehuja szolgálólányává süllyedt.

Mit jelent ma horvátnak lenni? Leszűrni közel öt évszázad tapasztalatait. Településünk több mint nyolcvan hősi halottja ismert vagy kevésbé ismert európai temetőben nyugszik. Megéltük 1956 felejthetetlen szép napjait, amikor a lakosság nyelvi problémák nélkül cserélgetett órákat az orosz katonákkal. Tanúi voltunk a férfiak hősies helyállásának az 1961-es téveszesítés idején. A kőszegi gyárakból kiküldött „agitátorok” eredménytelenül üldögéltek éjszakánként a családoknál, hogy leszoktassák őket az alvásról. Ugyanakkor szembe kell néznünk a rá következő dicstelen évtizedekkel, a kollektív besúgás éveivel is. Napjainkban a „horvátság” a maga komplexitásában talán csak a templom-

ban élhető meg, feltéve hogy nem érte el a modernitás szele. Virágok öntözése ürügyén a társas élet egy formája jelent meg a temetőben, hiszen ma a státusszimbólum már nem az autó, hanem a méreteresre szabott gránit sírkő. A horvát sírfeliratokat felváltják a magyar „család” szóra redukált feliratok. A kő fontos, nem az írás.

A lakosságcsere felgyorsulását tapasztaljuk. Az osztrákokat jelenleg az ukránok váltják. Nyugat-Magyarország hatalmas olvasztótégelyében a származás ma nem tűnik kiemelten fontos kérdésnek. Félő, hogy a tradicionálisan katolikus vallású és szigorúan nevelt horvátok a globalizmus langy hullámaint lovagolva szárnyaszegetten fognak partot érni.

Filipovits Klára

Számomra tény. Horvátnak születtem Magyarországon, s az is maradok, bárhol is fogok élni. Ugyanakkor magyarnak is vallom magam, talán mert külföldön élek, avagy mert Horvátországban is idegenként kezelnek? Egyre inkább azt gondolom, hogy a nemzeti hovatartozás a hittel közösen az egyén belső meggyőződése. Nem kötődik országhoz, határokhoz.

A 19. századi nemzeti állam eszméje nem létezik. A 21. században azt vártam, hogy eltűnnek az állami határok, s legalább az EU-n belül nem az állampolgárság lesz a döntő, hanem a nemzet. De éppen az ellenkezője zajlik. A soknemzetű Európa ősi civilizációja, kultúrája, eszméje ma felesleges ballaszt, s a személyi igazolványokban már nem szerepel a nemzetiség.

A fiatal nemzedék nem tanulja meg szülei anyanyelvét, a hagyomány csak turistaattrakcióvá vált, mert felmorzsolódott a közösség, amelyben született. Nem elég a folklór, a tánc, ezt bárki megtanulhatja. A nyelv nélkül elvész a nép és a nemzet is. A hagyomány a kultúra kútja és a nép „lelke”, amely kiapad, ha nincs forrása.

Gyermekem beszél anyanyelvét, szereti Liszt Ferenc rapszódiait, s nagy örömmel játssza Brahms Magyar táncait.

Hagyományaimhoz ragaszkodom, anyanyelve(i)met gondosan ápolom. Az „otthon” ma is ugyanazon a lakcímen van, ahol születtem.

Hepp Mihály

A magyarok azt mondják, „nyelvében él a nemzet”. Ez a megállapítás igaz a nemzetiségi közösségekre is. Az utóbbi időben gyakran gondolkozom azon, hogy vajon mi a fontosabb? Az anyanyelv, a hagyomány megőrzése vagy az identitástudat megtartása? Mindegyik nagyon fontos, de megítélésem szerint az anyanyelv ápolása a legfontosabb. Csak gondoljunk bele, „nagy” horvátként sokan rajonganak a tamburazenéért, szeretik az énekeket, gyönyörködnek a népviseleti ruhákban. A dalokat megtanulhatjuk kívülről, a zenének van kottája, tehát aki ismeri a kottát, mindent lejátszhat, és még azt sem kell tudnia, mit énekel. Sajnos, főleg a fiatalok körében egyre többen vannak így ezzel. De kérdem én, hogy értheti meg valaki ősei érzelemlábilát, ha anyanyelvén nem

érti meg az írott szó szépségét, ha nem tud elolvasni egy szépirodalmi művet, esetleg a magyarországi horvátok hetilapját vagy a *Horvát Kalendáriumot*, és ha elutazik az anyaországba, nem furcsa neki, hogy nem érti meg, mit mond neki a barátja, rokona?

Félreértés ne essék, senkit se szeretnék megszólítani, mert jól ismerem az elmúlt évtizedek politikai, migrációs és más eseményeit. Csupán eszembe jut valami, fiataljaink kiváló, tehetséges emberek az iskoláinkban, jól megtanulnak németül, angolul, a matematikával is jól elboldogulnak, csak az anyanyelvük nem megy a fejükbe?

Ha mindezek ellenére megkérdezik, jó-e magyarországi horvátnak lenni, akkor a válaszom igen, és így gondolnák ezt az őseink is, akik a 12. század óta élnek itt. Ha megnézzük hazánk történelmét, akkor hamar kiderül, hogy az itt élő horvátok igen sokat adtak ennek az országnak, mint például a horvát származású kiemelkedő történelmi nagyságok, Jurisics, a Zrínyiek, Frangepánok, és még folytathatnánk a sort. A most itt élő horvátok miatt szintén nem kell szégyenkezniük. Mind szorgos, dolgozó emberek, ami meglátszik a horvátok lakta falvakon és városokon is. Gyermeküket iskolába járatják, hogy még többre vigyék, mint a szüleik. De megnézhetjük a politikai, társadalmi és gazdasági területeket is, ahol igen eredményesek, s a sportban is meg lehetne említeni több horvát élsportolót.

Összességében elmondhatom, hogy büszke vagyok a magyarországi horvátokra.

Horváth Csaba

A nemzetiségi lét alappillére az anyanyelv és annak ismerete, használata. Az anyanyelv teremti és őrzi a nemzeteket. A nyelvismeret nélkülözhetetlen a kulturális autonómia megőrzésében. A magyarországi horvátok jelene multikulturális. A horvátok több évszázada élnek Magyarországon, beilleszkedésük a társadalomba sikeres volt, de mégis sokan nagyra értékelik származásukat. Az integrációnak valójában kétirányúnak kellene lennie, míg a horvátok ismerik a magyar történelmet, népszokásokat, beolvadtak a magyar társadalomba, addig a magyarság szinte semmit sem tud a horvátság múltjáról, kultúrájáról. Aki nem beszél ősai nyelvét, az eltávolodik az anyanemzettől és elvesz a kisebbségi közösség számára. A kulturális rendezvényeken való megjelenés, kötődés ideig-óráig kompenzálhatja a nemzetiségi érzést, de hosszú távon nem.

Horváth Zoltán György

Aki ismeri a Romanika Kiadó *A Szent Korona öröksége* című könyvsorozatát, melynek kiadója, szerkesztője és tíznél több kötetnek szerzője is vagyok, az tudhatja, hogy a Kárpát-medence építészetét és művészetét bemutató könyvek kifejezetten nemzeti és keresztény irányultságúak – miként magam is, természetesen. Jó magyarnak tartom magam, és ez semmi ellentmondásban sincs azzal, hogy mindkét nagymamám a Sopron melletti Kópházáról

A Bugledits-család 1834-ből származó háza Kópházán, a plébániatemplommal szemben

A Bugledits-ház udvara a Szt. Márton-templom tornyával (a szerző felvételei)

származott és horvát anyanyelvű volt, míg az egyik német anyanyelvű nagypapám a szomszédos Harka szülötte. Az egyik nálam őrzött családi ereklye is híven mutatja a családban ösztönösen meglevő „hungarus-tudatot”, azaz hogy a hazánk a Szent Korona országa a Kárpát-medencében, bármilyen nyelvet is beszéljünk. Nekem mindkét szülőm Budapesten született és magyar lett az anyanyelvük, miként nekem is. A német származás miatt is természetes volt, hogy németül tanultam meg legjobban. Látszólag a horvát identitás kevésbé van jelen az életemben, bár ha a népléktan számít, és azt gondolom, hogy számít, akkor a mediterrán horvát népből való felerészbeni eredet bizonyára jelentősen belejátszik feltűnően és közismerten jó

kedélyű természetem kialakulásába. A nyelvtudás hiánya viszont távolságot tart: ezért horvátul is tanultam, igaz, negyven-egynéhány évesen, romló nyelvérzék mellett egyelőre sajnos mérsékelt eredménnyel.